Dorota Rajkowska

Dążenie do jedności chrześcijan na drodze duchowości ekumenicznej wybranych wspólnot: Taizé i Grandchamp

STRESZCZENIE

Wspólnoty Taizé i Grandchamp wybrane do analizy w niniejszej rozprawie doktorskiej ukazują nowatorskie drogi ku pojednaniu chrześcijan. Łączy je ta sama *Reguła* oraz charakter życia ekumenicznego o inspiracji monastycznej. Hipoteza badawcza podjęta w niniejszej rozprawie doktorskiej zakłada, że duchowość ekumeniczna w wybranych wspólnotach ma szczególne znaczenie dla urzeczywistniania jedności chrześcijan. Pojęcie duchowości ekumenicznej obejmuje narzędzia i środki do rozwoju życia duchowego, czerpiąc z bogactwa wszystkich zasadniczych wyznań chrześcijańskich: katolicyzmu, prawosławia i różnych nurtów protestanckich.

Duchowość wspólnot Taizé i Grandchamp wyraża się w otwartości członków obu wspólnot na całość doświadczenia chrześcijańskiego w Kościele powszechnym i powołaniu do bycia „przypowieścią o komunii, wspólnocie i pojednaniu", dlatego można ją określić duchowością ekumeniczną. Bracia z Taizé i siostry z Grandchamp na swój sposób dają świadectwo koncentrowania się na tym, co wspólne, podstawowe i pożyteczne dla rozwoju duchowego chrześcijan.

Niniejsza rozprawa doktorska została podzielona na pięć rozdziałów. W pierwszym rozdziale dokonano syntezy teologicznych podstaw duchowości ekumenicznej w oparciu o teologię katolicką, nawiązując przy tym do tradycji prawosławnej i protestanckich. Na tym tle podstawowe prawdy wiary ukazujące wartości jedności i pojednania z Bogiem i drugim człowiekiem zostały zestawione ze świadectwami życia członków wspólnot Taizé i Grandchamp oraz ich refleksjami teologicznymi. Najpierw podkreślone zostało źródło Biblii do interpretacji Objawienia, a więc odtworzona została jedność w objawieniu starotestamentalnym, by móc przedstawić znaczenie pojednawczych dzieł zbawczych Jezusa Chrystusa w Nowym Testamencie. Następnie uzasadnione zostało pojęcie, źródło i znaczenie komunii w oparciu o naturę Trójcy Świętej. Właściwe spojrzenie na jedność wymagało podkreślenia roli osoby Jezusa Chrystusa w rozwoju duchowym każdego chrześcijanina.

Tajemnica jedności chrześcijan i Kościoła oparta jest ze swej natury w sprawcy jedności – Duchu Świętym, dlatego nie mogło zabraknąć analizy pneumatologicznych podstaw duchowości ekumenicznej. Ze względu na organiczne powiązanie jedności chrześcijan z jednością Kościoła, konieczne było również opracowanie podstawowych zagadnień i kontrowersji ekumenicznych dotyczących Kościoła powszechnego i jego przymiotów.

W drugim rozdziale scharakteryzowane zostały wspólnoty Taizé i Grandchamp na tle przełomu ekumenicznego. Przedstawiony został najpierw rozwój ekumenizmu w XX wieku poprzez ukazanie bezprecedensowych wydarzeń oraz wybranych deklaracji unilateralnych i bilateralnych. Konieczne było również przedstawienie początków fenomenu życia wspólnotowego w nurtach tradycji protestanckich oraz pionierów ekumenizmu, zwłaszcza tych, którzy wpłynęli na założycieli i pierwszych członków kształtujących się wspólnot wybranych do analizy. Dopiero wówczas przedstawione zostały wspólnoty z uwzględnieniem historii ich powstania oraz zasadniczych charyzmatów.

W trzecim rozdziale przedstawiona została istota duchowości ekumenicznej na podstawie źródeł z zakresu teologii duchowości i ekumenizmu. W pierwszej kolejności określona została natura i charakter jedności chrześcijan, a następnie relacja jedności do duchowości. Podjęta została również próba rozróżnienia określenia duchowości ekumenicznej od „ekumenizmu duchowego". Odpowiednio porównane zostały założenia i praktyka stylu życia o inspiracji monastycznej wspólnot z łacińską koncepcją życia konsekrowanego. Następnie przedstawiona została jedna z dróg do pojednania chrześcijan – pojednania chrześcijan „w sobie". Świadectwo życia założyciela wspólnoty Taizé pobudza do refleksji nad obraną przez niego drogą. Opracowane zostało również zagadnienie *communio sanctorum* w kontekście teologii różnych tradycji chrześcijańskich i obecności tej tajemnicy we wspólnotach. Prawda wiary o „obcowaniu świętych" w wymiarze ekumenicznym wymagała przyjrzenia się płaszczyznom zgody i kontrowersji, do których należy różne podejście do osoby Maryi na drogach jedności.

W czwartym rozdziale opracowane zostały fundamentalne przestrzenie rozwoju duchowości ekumenicznej we wspólnotach Taizé i Grandchamp. Realizacja kluczowego wezwania Ewangelii do miłowania Boga i bliźniego jest we wspólnotach wyraźnym świadectwem życia chrześcijańskiego. Ważnym elementem tej części dysertacji było wykazanie, jak duchowość ekumeniczna prowadzi do pogłębiania życia duchowego poprzez sakramenty, zwłaszcza chrzest i Eucharystię, ale także dzięki kapłaństwu oraz z pomocą spowiedzi. Podkreślone zostały również poznawanie Chrystusa poprzez medytację słowa Bożego oraz życie „duchem Błogosławieństw". Cisza została również przedstawiona jako

wartość uniwersalna i pożyteczna dla rozwoju duchowego. Jedność chrześcijan wyraża się szczególnie na modlitwie, dlatego szczegółowo opracowane zostały modlitwa osobista oraz wspólnotowa – liturgiczna we wspólnotach Taizé i Grandchamp.

Ostatni, piąty rozdział pracy miał na celu przedstawienie praktycznego wymiaru działań podejmowanych przez członków wspólnot. Formacja i apostolat, które realizują bracia z Taizé i siostry z Grandchamp oddziałują na wielu ludzi wierzących. Należało zatem przedstawić te wymiary działalności wspólnot. Wobec współczesnych tendencji indywidualistycznych i materialistycznych, niezwykle inspirująca może być również solidarność międzyludzka i prostota życia, które charakteryzują wspólnoty. Zarysowane zostały w tym kontekście inicjatywy podejmowane przez braci z Taizé i siostry z Grandchamp. Podjęto również badania nad wpływem dialogu międzyreligijnego na życie wspólnotowe. Na koniec przedstawione zostały syntetycznie powiązania wspólnot Taizé i Grandchamp z Polakami.

Źródła wykorzystane w niniejszej rozprawie doktorskiej to najważniejsze pisma członków obu wspólnot, które dostępne są w języku polskim, francuskim i angielskim. Obszerna literatura źródłowa wspólnoty Taizé wymagała, by ograniczyć się do pozycji kluczowych dla podejmowanego tematu. W przypadku wspólnoty Grandchamp wykorzystano wszystkie dostępne Autorce źródła, ponieważ jest ich stosunkowo mało. Cennym źródłem były również obserwacje Autorki i wywiady przeprowadzone przez Autorkę pracy z bratem Markiem z Taizé i siostrą Pierrette z Grandchamp podczas kwerend autorskich we Francji i Szwajcarii w 2021 roku w domach macierzystych wspólnot.

Efektem niniejszej pracy jest analiza podobnych i różnorodnych podejść do teologii, duchowości, liturgii, rozumienia jedności chrześcijańskiej oraz postaw ekumenicznych w wybranych wspólnotach.: Taizé i Grandchamp. W ten sposób możliwie całościowo opracowane zostało doświadczenie życia duchowego we wspólnotach, które może być cenną inspiracją we współczesnej refleksji nad pojednaniem chrześcijan.

Słowa kluczowe: duchowość ekumeniczna, jedność, modlitwa, rady ewangeliczne.

Dorota Rajkowska

Pursuing Christian unity through the ecumenical spirituality of selected communities: Taizé and Grandchamp

SUMMARY

The Taizé and Grandchamp communities chosen for analysis in this dissertation show pioneering ways toward Christian reconciliation. They share the same Rule and the nature of ecumenical life with monastic inspiration. The research hypothesis undertaken in this dissertation assumes that ecumenical spirituality in the selected communities is of particular importance for the realization of Christian unity. The concept of ecumenical spirituality encompasses tools and means for the development of the spiritual life, drawing on the richness of all the core Christian denominations: Catholicism, Orthodoxy and various Protestant denominations.

The spirituality of the Taizé and Grandchamp communities is expressed in the openness of the members of both communities to the totality of the Christian experience in the universal Church and the vocation to be "a parable of communion, community and reconciliation," which is why it can be called ecumenical spirituality. In their own way, the Brothers of Taizé and the Sisters of Grandchamp bear witness to focusing on what is common, fundamental and useful for the spiritual development of Christians. This dissertation is divided into five chapters.

This dissertation is divided into five chapters. The first chapter synthesizes the theological foundations of ecumenical spirituality on the basis of Catholic theology, while referring to the Orthodox and Protestant traditions. With this background, the basic truths of the faith demonstrating the values of unity and reconciliation with God and the other were juxtaposed with the life testimonies of members of the Taizé and Grandchamp communities and their theological reflections. First, the source of the Bible for interpreting revelation was highlighted, and so unity in Old Testament revelation was reconstructed in order to be able to present the significance of the reconciling salvific works of Jesus Christ in the New Testament. Then the concept, source and meaning of communion was justified based on the nature of the Trinity. A proper view on unity required emphasizing the role of the person of Jesus Christ in the spiritual development of every Christian. The mystery of the unity of Christians and the Church is based by its nature in the maker of unity - the Holy Spirit, so an analysis of the

pneumatological basis of ecumenical spirituality could not be lacking. Due to the organic connection between the unity of Christians and the unity of the Church, it was also necessary to elaborate the basic ecumenical issues and controversies concerning the universal Church and its qualities.

The third chapter presents the meaning of the concept and significance of ecumenical spirituality on the basis of sources in the theology of spirituality and ecumenism. First, the nature and character of Christian unity is defined, then the relation of unity to spirituality. An attempt was also made to distinguish the term ecumenical spirituality from "spiritual ecumenism." Accordingly, the principles and practice of a lifestyle of monastic inspiration of communities were compared with the Latin concept of consecrated life. Then one of the paths to the reconciliation of Christians - the reconciliation of Christians "within oneself" - was presented. The life testimony of the founder of the Taizé community encourages reflection on the path he chose. The issue of communio sanctorum in the context of the theology of various Christian traditions and the presence of this mystery in communities is also elaborated. The truth of the faith of the "communion of saints" in the ecumenical dimension required looking at the issues of consensus and controversy, which include different approaches to the person of Mary on the paths of unity.

The fourth chapter elaborates on the fundamental dimensions of the development of ecumenical spirituality in the Taizé and Grandchamp communities. The realization of the Gospel's crucial appeal to love God and neighbor is a visible testimony of the Christian life in the communities. An important element of this part of the dissertation was to demonstrate how ecumenical spirituality leads to a deeper spiritual life through the sacraments, especially baptism and the Eucharist, but also through the priesthood and with the help of confession. Getting to know Christ through meditation on the word of God and living the "spirit of the Beatitudes" were also emphasized. Silence was also presented as a universal value and useful for spiritual development. Christian unity is expressed especially in prayer, so personal and communal - liturgical prayer were elaborated in detail.

The final, fifth chapter of the work aimed to present the practical dimension of the activities undertaken by members of the communities. The formation and apostolate carried out by the Brothers of Taizé and the Sisters of Grandchamp affect many believers. It was therefore necessary to present these dimensions of the communities' activities. In the face of contemporary individualistic and materialistic tendencies, the interpersonal solidarity and simplicity of life that characterize the communities can also be extremely inspiring. The initiatives carried out by the Brothers of Taizé and the Sisters of Grandchamp were outlined in

this context. A study of the impact of interreligious dialogue on community life is also undertaken. Finally, the connections of the Taizé and Grandchamp communities with the Poles are synthetically presented.

The analysis conducted showed that the striving of Christians for perfection in love on the model of Christ is organically connected with the vocation to unity in all dimensions. It was necessary to emphasize that Christian spirituality has a communion character because of the nature of God and man. Every Christian, through baptism, is included in the community of the one universal Church and called to holiness of life. The communities chosen for analysis witness that man's reconciliation with God is closely linked to man's unity with his neighbor and the world. The sin of division opposes the vocation of man created in God's likeness to unity with Him and the world. There is a need for a constant conversion of heart and transformation of life so that the visible unity of Christians can be realized. This is the attitude encouraged by the Taize brothers and sisters of Grandchamp.

The sources used in this dissertation are the most important writings of members of both communities, which are available in Polish, French and English. The extensive source literature of the Taizé community made it necessary to limit the study to publications that are key to the topic being undertaken. In the case of the Grandchamp community, all available sources to the author were used, as there are relatively few of them. Also valuable sources were the author's observations and interviews conducted by the author of the work with Brother Mark of Taizé and Sister Pierrette of Grandchamp during the author's searches in France and Switzerland in 2021 in the houses of the mother communities.

The result of this work is an analysis of similar and diverse approaches to theology, spirituality, liturgy, understanding of Christian unity and ecumenical attitudes in selected communities: Taizé and Grandchamp. In this way, the experience of spiritual life in the communities is elaborated as comprehensively as possible, which can be a valuable inspiration in contemporary reflection on Christian reconciliation.

Keywords: ecumenical spirituality, unity, prayer, evangelical counsels.